

A tizedik országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőtálalkozó után

Június 19. és 21. között *Hódmezővásárhelyen* adtak találkozózt egymásnak a magyar néphagyomány kutatói. Ekkor került sor *Kiss Lajos* születésének 100. évfordulója alkalmából a Magyar Néprajzi Társaság vándorgyűlésére, a *Kiss Lajos* emlékülésre, valamint az *önkéntes néprajzi és nyelvjárási gyűjtők X. országos találkozására*. A gazdag és sokágú program szinte lehetetlenné tette, hogy az érdeklődő mindent megnézzen, meghallgasson. Mi sem vállalkozhatunk arra, hogy például „A tanya (szórványtelepülés) és a város parasztkultúrájának differenciáltsága” különböző témáiban elhangzott értékes előadásokról, vagy akár a gyűjtőtálalkozó keretében napirendre került kérdésekről tételes számadást készítsünk. Mindössze arra törekszünk, hogy néhány benyomást és tanulságot rögzítsünk, olyanokat, amelyek jellemzők lehetnek a mai állapotra, vagy amelyek tanulságokat sejtetnek a jövőre vonatkozóan.

A gyűjtőtálalkozó résztvevői többnyire régi ismerősként üdvözölték egymást, hiszen ez a tizedik alkalom a mozgalom húsz esztendejére tekinthetett vissza. Ez a kerek szám talán inkább készlet visszatekintésre, mint a korábbi találkozások alkalma. *Dr. Morvay Péter*, az önkéntes gyűjtőmozgalom egyik kezdeményezője s fáradhatatlan ösztönzője előadásában kereste is a tanulságokat, s igyekezett megvonni az eddigi munkálkodás mérlegét. Szavait igazolva valóban megállapíthatjuk, hogy régen nem vitás már az önkéntes munkatársak közreműködésének értéke a néprajzi és nyelvjárási kutatásban. Feltáró és megőrkítő munkák tucatjai bizonyítják, hogy a tudomány hivatásos kutatói által el nem érhető területekről és témákról milyen hatalmas és értékes anyag halmozódott fel, olyan kincs, amely e gyűjtőmozgalom nélkül örökre homályban marad. Másfelől arra is ékes példák sorolhatók, hogyan neveli az igényesség és a vonzó feladat szakszerű kutatóvá a tudomány amatőrjeit, hiszen az önkéntes munkatársak tábora a szakmai utánpótlás nevelő közössége is egyúttal. A gyűjtőmozgalom egyik leginkább szembetűnő vonása: a *gazdagsága*. Gazdagsága témákban, gyűjtői egyéniségekben, a feltáruló feladatokban, a megmentett anyag felhasználásának lehetőségeiben.

E sorok írója – noha csaknem negyedszázada benne él a mozgalomban – nem tartozik a gyűjtőtálalkozók leggyakoribb résztvevői közé. Mégis tudja, érzékeli ezeknek az alkalmaknak az igazi értelmét, hasznosságát. Most, a tizedik konferencián is bebizonyosodott: az együtt eltöltött két-három nap újabb vállalkozások erőforrása lehet.

A vásárhelyi találkozó megerősíti azt a meggyőződésünket, hogy a *közvetlen emberi kapcsolat* minden közösségi ügy élesztője, nem vész kárba az a fáradozás (és az a költség), amely e kapcsolatok ápolására teremt lehetőséget. A nyilvános programokon és a baráti beszélgetésekben egyaránt ott az ösztönző erő, amely a másik eredményeiből, vállalásai-ból fakad. Sokszor találunk itt témákra, feladatokra, sőt kutatási nehézségeinken átzökkenő ötletekre, adalékokra. Mert öröm az előadó számára látni a szavait kísérő érdeklődést, s jó érzés a hallgató számára bepillantani egy kevésbé ismert, most feltáruló világba.

Morvay Péter és Katona Imre Török Károly sírjának koszorúzásánál

Andrásfalvy Bertalan elhelyezi a Magyar Néprajzi Társaság koszorúját Kiss Lajos emléktábláján

A találkozót tehát lendülettel, *ösztönzést ad* a szabad időben végzett önkéntes, társadalmi érdekű és értékű tevékenységhez. Jól emlékszem, hogyan indított minket járásunkban a földrajzi nevek gyűjtésére a zalaegerszegi találkozó, mennyire serkentő volt a magunk és tanítványaink bemutatkozása a Sátoraljaújhelyen és Sárospatakon tartott konferencián. S talán ugyanígy bátorít bennünket ez a hódmezővásárhelyi együttlét a helyi irodalmi hagyományoknak már régebben tervezett gyűjtésére.

Igaz, hogy most többen szóvá tették az arányok bizonyos eltolódását, de a találkozó jellemző vonása a *néprajzi és a nyelvjárási hagyományok együttes feltárása* a komplex szemlélet jegyében. Ha most kevés volt is a közvetlenül nyelvi érdeklődésből fakadó téma, arról meggyőződhattünk, hogy a népelet bármely területéről elhangzott előadás, bemutató is tartalmazott a nyelvtudomány által tanulságokkal vizsgálható anyagot, a népi írásbeliség meg különösen érdekes forrást nyit meg a nyelv bűvára számára. S nemcsak a névtan vagy népi szókinccs tanulmányozható, hanem a kifejezésmódok, a mondat- és szövegalkotás jellemzői is.

A hódmezővásárhelyi program alapján aligha lehet az önkéntes néprajzi és nyelvjárási gyűjtőmozgalom jelen állapotára következtetni. Akik a mikrofon elé, az előadói pulpitusra álltak, a mozgalom élvonalához tartoznak. Nem derült ki, hogy milyen az önkéntes gyűjtés derékhadának teljesítménye, emelkedőben vagy visszaesőben van-e tömegeiben ez az ügy. Amit itt hallottunk, az a kedvező vélekedést erősíti. S felemelő, magával ragadó volt az a gondolat, amelyet *dr. Andrásfalvy Bertalantól* a néprajzi gyűjtés mai lehetőségeiről és feltételeiről hallottunk. Felemelő nem azért volt, mert elismerésre méltó eredményekről szólhatott, hanem mert humanista lélekkel arról győzött meg, milyen sokféle tennivaló vár még ránk, s hogy ezeknek a tennivalóknak az elmulasztása szegényebbé tenne valamennyiünket.

Vásárhely szép keretet adott a tanácskozásokhoz. A kiállítások, muzeális gyűjtemények, tárlatok, emlékházak, a közös tanulmányút nemcsak az élményszerzés alkalmait gyarapították, hanem a további hagyományörzéshez is újabb indítékot adtak. Biztosak vagyunk benne, hogy Kiss Lajos szellemi öröksége visszhangra lel mindazokban, akik velünk együtt részesei lehettek a kedves emlékü vásárhelyi találkozásnak.

Dr. Kováts Dániel

Németh László-emlékházat avattak Hódmezővásárhelyen

Az író legkedvesebb városa, Vásárhely ünnepi alkalmak során emlékezett „Csomorkány” megörökítőjére. A nevét viselő városi könyvtár szabadegyetemi előadássorozatán neves irodalomtörténészek elemezték, méltatták az életművet, több forduló emlékversenyén pedig a helyi középiskolák diákjai tettek bizonyosságot Németh László életének, műveinek, vásárhelyi kapcsolatának ismeretéről.

Az évforduló időszakának legfontosabb eseménye május 11-én zajlott le, amikor a volt református leánygimnázium épületében fölavatták a Németh László-emlékházat. A Tanácsköztársaság téren álló klasszicista épületcsoport 1947–48-ban nemcsak munkahelye, de otthona is volt az írónak, itt lakott a térre néző szárny igazgatói lakásának egyik szobájában. Az intézet nagy udvara, az öreg fák, a kút egyszerre adtak számára gyereksongást, embermeleget és kolostori magányt.

Az alkalomra gondosan, ízléssel felújított épületszárnny előtti udvarrészt az épületegyüttes teljes megszépítéséig elkerítették, s e parkosított térségen helyezték el *Medgyessy Ferenc* Radnainé síremléke című szobrát, így a belépőt ez a szelíd szépségű, embermagasságú nőalak fogadja. A megnyitás idejére ez a kis udvar is jócskán megtelt közönséggel: az író barátaival, ismerőseivel, tanártársaival, regényalakjaival, vásárhelyi és más városokból érkezett érdeklődőkkel. Az ünnepség – Németh László özvegye és családja, valamint a megye és a város vezetőinek jelenlétében – *Bánffy*

György érdemes művész versmondásával kezdődött. *Csizmadia Sándorné dr.*, a városi tanács elnöke köszöntötte ezután az egybegyűlteket, majd pedig *Király István* akadémikus mondott avató beszédet. Az Égető Eszter egykori lektora először azt hangsúlyozta, hogy az író élete legnehezebb korszakában talált itt otthonra, menedéket, munkát adott neki ez a város, méltán nyílik itt az emlékhely. A vásárhelyi éveknél az életműben betöltött szerepét méltatva elmondta, az egyik legtermékenyebb korszaka ez, nemcsak a művekben, de azért is, mivel itt gondolta végig önmagát, itt tisztult le végképp világképe. „Csomorkányt” megismerve, a meg nem valósult, torzóban maradt életek közt érlelte meg helytudatát, melynek igazi tartalma is megvilágosult: **hűség** e megváltatlan lelkekhez, a kitagadottakhoz, a néphez. Egy etikailag motivált hazához kötődést kristályosított ki magában

Szervátiusz Tibor: Németh László
(fa dombormű)